

איזרות ומגיד ממעורבות

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

החכמה היא היסוד

במאמר זה מבאר רבינו את עניינה של אור החכמה המקשרת ומחברת בין כל הנבראים, שכולם נבראו על ידי ארבע יסודות שהם אש רוח מים עפר ובין כל הספירות שמנוגדות זאת לזאת בפועלם, כגון חסד (בחינת מים) וגבורה (בחינת אש), וזאת על ידי שמגלה את השורש של כולם, כלומר את הכוונה הפנימית ביצירתם שהוא גילוי כח אלקות, ואשר כולם בטלים בתכלית לכוונה זאת כאשר היא מאירה בהם.

והנה ענין זה אינו רק ענין בידיעה והבנה, אלא הוא חלק מסדר העבודה שמסר לנו הקב"ה בשבעת המידות, שציוונו לכלול את כל המידות בכוונה העיקרית לפאר את קונינו שיאמר עלינו 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט ג), וזאת היא מידת התפארת שהיא אחת משבעת המידות, אבל מאיר בה אור החכמה שהוא שורש כל המידות, היינו בחינת 'אין'.

והפעולה של התפשטות אור החכמה באור התפארת כדי לכלול את כל המידות יחדיו, כלומר התפשטות ידיעת אלקותו יתברך בתוך העולם, באופן שניכר ונגרש לעין כל תפארת כבודו יתברך אשר כל המעלות והתענוגים כלולים באורו, זו היא המידה הנקראת 'דעת', שהיא פנימיות מידת התפארת וחיותה - מידתו של יעקב אבינו והן פועלות את פעולת יחוד המידות זו בזו יחד עם מידות היסוד שהיא ההתקשרות בפועל בכל הכוחות על ידי שהדעת מתפשט באופן של התגלות גמורה המושגת גם לכוחות הנמוכים יותר והרחוקים מהחכמה, ולכן כל כוחות הנפש נמשכים אחריו, ושלשתם יחדיו נקראים 'עמודא דאמצעיתא', כלומר עמוד האמצע המחבר בין כל המידות.

וכמו שכתב האר"י הקדוש שפנימיותו של מידת היסוד יש בו כוח לעלות עד הדעת כדי לקשר את כל הספירות בשרשם.

ובמאמר זה מבאר רבינו יסוד בענין שבירת הכלים שנתבאר בספרי הקבלה, ששבעת המידות הידועות היו בתחילה בבחינת 'שבירה', כלומר שהיו נפרדות זו מזו ולא יכלו לקבל את אור החכמה שאותו אפשר לקבל דווקא בדרך התכללות המידות יחדיו על ידי שהם 'אין' שאז אינם מתנגדות זו לזו וכמבואר לעיל, ומכיון שבתחילה לא היו המידות בבחינת 'אין' לכן נסתלק מהם אור החכמה.

ומידות אלו נתקנו על ידי שם המפורש יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שהוא בגימטריא מ"ה, הנקרא בלשון האר"י מ"ה החדש'. ומבאר רבינו שפעולתו של שם זה הוא שמביא את הארת החכמה לכל המדות, ונמצא שאופן פעולתו הוא בבחינת פעולת מידת היסוד, שנתחדש בו חידוש גדול ממצייאות החכמה, שכמו שהיסוד הוא בתוך המידות שהם 'יש', עם כל זה יש כוח לעלות עד אל הדעת' שהוא מקשר בין חכמה ובינה והוא בדרגת 'אין', ונמצא שהוא מקושר ומקשר בין 'יש' ו'אין', כך מ"ה החדש יש בו כוח זה שמקשר יש ואין ולכן נמצא שהוא שורה בתוך היש ועם כל זה הוא מייחד ומקשר אותו אל ה'אין'.

והכוונה בזה הוא על דרך עבודה, שעל ידי שאדם הוא בבחינת 'אין' ו'מה' בכל יום מ'חדש', על ידי זה הוא מתקן בכל יום ויום מחדש את הבריורים השייכים לאותו היום.

והנה ידוע שתכלית כל עבודת בני ישראל בתיוקן המידות שעניינה הוא להמשיך לתוכם את שפע החכמה כאמור לעיל, הוא כדי שבסופו של דבר יבוא השפע אל העולם - לגלות מלכותו יתברך, ובלשון תורת הקבלה - להביא השפע לספירת המלכות. ומכיון שה'יסוד' הוא ממשיך את השפע לתוך המידות על ידי שמאיר בתוכם את הארת החכמה, והוא המתקנם שיהיו כלי ראוי ונכון להמשיך על ידם את השפע, נמצא שפעולתה המעשית של מידת היסוד היא המשכת מידת החסד. ובבחינה זאת ראוי לכנות למידת היסוד ממש כמו מידת החסד בבחינת 'בוקר', ואדרבה - גמר המשכת החסד בפועל לעולם הוא דווקא על ידי מידת היסוד.

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השטע

בַּמִּדְרָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי, מִכָּאן אָמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים נִתְּנָה תּוֹרָה, בְּאֵשׁ, שְׁנֵאמַר (שמות יט יח) וְהָרַסְנוּ עֵשׂוֹן כְּלוֹ מִפְּנֵי אֲשֶׁר יָרַד עָלֵינוּ ה' בְּאֵשׁ וַיַּעַל עֲשָׂנוּ כְּעֵשׂוֹן הַכֹּבֶשֶׂן וַיִּחַרַד כָּל הָהָר מֵאֵד, בְּמִים, שְׁנֵאמַר (שופטים ה ד) בְּצִאתְךָ מִשְׁעִיר בְּצַעֲדְךָ מִשְׁדָּה אֲדוֹם אֶרֶץ רְעֻשָׁה גַם שָׁמַיִם נִטְפוּ גַם עֵבִים נִטְפוּ מִיָּם, וּפְרַשׁ"י שֵׁם - זֶה מֵתֵן תּוֹרָה, כְּמֵה שְׁנֵאמַר (דברים לג ב): וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ. בַּמִּדְבָּר, שְׁנֵאמַר (במדבר א א) וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר סִינַי. וְמֵה שִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ הֵם בְּחֻנָּם כִּף הַתּוֹרָה נִתְּנָה חֻנָּם לְאָדָם, שְׁנֵאמַר (ישעיה נה א) הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לְמִים.

וְלִהְיוּ זֶה, נִדְקְדַק תַּחֲלָה בַּפְּסוּק (שמות יט טז) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִית הַבִּקְר', וְהִלּוּא בִּקְר הוּא תַּחֲלַת הַיּוֹם שְׁכֵאשֶׁר בֵּא הַבּוֹקֵר בְּזִרְחַת הַשֶּׁמֶשׁ, אִז עַל יַדִּי זֶה חַל עַל אוֹתוֹ הַזְּמַן תּוֹאֵר יוֹם, וְהִנֵּה לִי לְמִימְר תַּחֲלָה בְּהִית הַבִּקְר, וְאַחַר כִּף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי.

וַיּוֹבֵן עַל פִּי הַקְּדָמָה הַיְדוּעִ שְׁכָל דְבָר שְׁבַעוּלְמוֹת הָעֵלְיוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים, הֵן הַסְּפִירוֹת שֶׁהֵם רֹחַנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, וְהֵן חִצְיוֹנוֹת הָעוֹלָמוֹת, כּוֹלֵם נִתְּהוּ עַל יְדֵי הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (תהלים קד כד) 'כָּלֵם בַּחֲכָמָה עֲשִׂית'. וְצָרִיךְ לְפָרֵשׁ הַטַּעַם לְמָה דְּוָקָא עַל יְדֵי הַחֲכָמָה. פִּי הַגֵּה יְדוּעִ כִּי בְּכָל דְבָר וְדָבָר מְעֵרָב בּוֹ אַרְבַּעָה יְסוּדוֹת אֵשׁ רֹחַ מִים עֶפֶר וְהִנֵּה הָאֲרַבְעָה יְסוּדוֹת הֵם נְגֻדִים זֶה לְזֶה, שֶׁהָאֵשׁ מְכַבֶּה אֶת הַמִּים, וְהָרוּחַ מְפַזֶּרֶת אֶת הָאֵשׁ וְאֵת הַמִּים, וְאֵם כֵּן קֵשָׁה - וְהָאִיִן יִכּוֹל לְהַתְּהוּוֹת הַבְּרִיאָה וְכָל הַיְצוּרִים וְהַנְּעֻשִׁים מִדְּבָרִים שֶׁהֵם נְגֻדִים לְהִיּוֹת אֶחָד.

וְהָעֵנִיּוֹ, כִּי בְּאֲשֶׁר הַחֲכָמָה נִכְנַס לְתוֹכָהּ בְּשַׁעַת הַבְּרִיאָה שֶׁנִּבְרָאוּ כּוֹלֵם בַּחֲכָמָה עֲשָׂה אֶת הַכֵּל לְאִיִן, שֶׁאַרְבַּעַה יְסוּדוֹת עֲצָמָם בַּתְּחִילָתָם הוּיִיתָם וַיִּרְדָּתָם לְעוֹלָם שֶׁנִּכְלָלוּ בְּכוּחַ הַחֲכָמָה הַיּוֹ כּוֹלֵם 'אִיִן' מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׁכָתוּב (איוב כח יב) 'וְהַחֲכָמָה מֵאִיִן תִּמְצָא' וּמִשְׁמַע שֶׁהַחֲכָמָה עֲצָמָה אִינָה 'אִיִן' מִמֶּשׁ, אֲלֵא שְׁשׁוּרָה וּמִתְגַּלִּית עַל יְדֵי הָאִיִן' שֶׁל הַנְּבִרָאִים, פְּרוּשׁ, וְהַחֲכָמָה שֶׁהוּא נִקְרָא יֵשׁ אֲמַתִּי, שֶׁהוּא הַמְּצִיאֹת הָאֲמִיתִי וְכָל הַמְּצִיאֹת נִתְּהוּוּ וְנִבְרָאוּ עַל יְדוֹ, עוֹשָׂה אֶת כָּל הָאוֹרוֹת אִיִן, כִּי הֵם מִתְּבַטְּלִים מִחֻמַּת בְּהִירוֹת אֹר הַחֲכָמָה כְּמוֹ שְׁזִיו הַשֶּׁמֶשׁ כֵּאֲשֶׁר הוּא בְּתוֹךְ הַשֶּׁמֶשׁ אִינּוֹ עוֹלָה בְּשֵׁם כָּלֵם וְאִינּוֹ מְצִיאֹת כָּלֵם בְּשׁוֹם אוֹפֵן, כִּיּוֹן שֵׁאִיִן בּוֹ שׁוֹם מִשְׁמַעוֹת וְאִינּוֹ עוֹשָׂה שׁוֹם פְּעוּלָה כָּלֵם, וְכִמוֹ שֵׁאֲמָרוּ (חולין ס:) כִּי שְׁרָגָא בְּטִיְהָרָא מֵאִי אַהֲנִי - הַנֵּר הָעוֹמֵד בְּאוֹר הַשֶּׁמֶשׁ בְּצַהֲרִים נַחֲשָׁב כֵּאִילוֹ אִינּוֹ קִיִּים, כִּיּוֹן שֵׁאִינּוֹ מוֹסִיף שׁוֹם אוֹר לְגַבִּי אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְכוּ', כִּךְ מִתְּבַטְּלִים הַד' יְסוּדוֹת וְנַעֲשִׂים 'אִיִן' לְגַבִּי הַחֲכָמָה שֶׁהִיא הַיֵּשׁ הָאֲמִיתִי שֶׁהִיא כּוֹלֵלָת אֶת כָּל הַנְּבִרָאִים שְׁכּוֹלֵם נְבִרָאִים מְכוּחָה.

וְאַחַר שְׁעוֹשָׂה אֶת הַכֵּל לְאִיִן, אִז יִכְלַת לְהַתְּהוּוֹת בְּרִיָּה אֶחָת מִהָאֲרַבְעָה יְסוּדוֹת כִּיּוֹן שֶׁעַל יְדֵהּ מִתְּחַבְּרִים כָּל הָאֲרַבְעָה יְסוּדוֹת יַחַד. וְזֶהוּ וְהַחֲכָמָה מֵאִיִן תִּמְצָא, פְּרוּשׁ כִּי מִכֵּחַ שֶׁהַחֲכָמָה עוֹשָׂה הַכֵּל לְאִיִן, תִּמְצָא, רוֹצֵה לּוֹמַר יוֹכֵל לְהַמְצָא בְּרִיָּה מֵאַרְבַּעָה יְסוּדוֹת. נִמְצָא שֶׁהִיא מִמְצִיאָה אֶת הַבְּרִיאָה מֵאִיִן לִישׁ.

וְאֵף עַל פִּי שְׁאִמְרָנוּ שְׁבַהֲכֵנִסַּת הַחֲכָמָה נִתְבַטְלוּ הָאַרְבָּעָה יְסוּדוֹת, עִם כָּל זֶה אֵף שֶׁהַחֲכָמָה שׁוֹרָה בְּכָל עֵת בְּבְרִיאָה כְּדִי לְבַטֵּל אֶת הַפִּירוּד שִׁישׁ בְּאַרְבַּעַת יְסוּדוֹת יֵשׁ בְּכָל בְּרִיָּה רְשִׁימוֹ שֶׁל הָאַרְבָּעָה יְסוּדוֹת שְׁנוֹתָר בְּכָל בְּרִיאָה כּוֹחַ יְסוּדֵי מְכַל אֶחָד מֵאַרְבַּעַת יְסוּדוֹת אֵלוֹ, כְּעֵין חֲקִיקָה הַנּוֹתֵרֶת בּוֹ, כִּי הַצָּרִיכוֹ לְהִתְבַטֵּל לְפִי שְׁעָה בְּכַדֵּי שִׁיכּוֹל לְהִתְהוֹוֹת הַבְּרִיאָה, וְאִז הִיא בְּתַחִילָה מְצִיאוֹת הַנְּבִרָאִים בְּבַחֲנֵינֵת חֲכָמָה בְּלִבָּד, שְׂכוּלִם נִתְכַלְלוּ בְּחֲכָמָה שֶׁהִיא רֵאשִׁית הַיְוִיִּתִם, מִכָּל מְקוֹם גַּם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִשְׁאַרָה הַרְשִׁימוֹ, וְאַחַר שֶׁכָּבַר נְבִירָא הַדָּבָר עַל מַעֲמָדוֹ וְנִעְשָׂה מֵאִ"ן י"ט, פְּרוֹשׁ מִכַּח הַאִ"ן שְׁנַעְשׂוּ מִתְחַלָּה עַל יְדֵי הַחֲכָמָה, נִעְשָׂה אַחֵר כֶּף י"ט וְנִעְשָׂה מְצִיאוֹת הַנְּבִרָאִים.

וְזֶהוּ מַה שְׁאִמְרוּ רַז"ל (זוהר פִּנְחָס רַלח.) תַּחֲלַת הַמַּחְשְׁבָה הוּא סוֹף הַמַּעֲשֵׂה. כִּי מִתְחַלָּה הַמַּחְשְׁבָה שֶׁהִיא הַחֲכָמָה נִקְרָאת יֵשׁ, וְזֶהוּ יֵשׁ הָאֱמִיתִי, שֶׁהִרִי הִיא מְצִיאוֹתָהּ הָאֱמִיתִית שֶׁל כָּל הַנְּבִרָאִים וּמִמֶּנָּה נִחְצְבוּ הָאַרְבַּעַת יְסוּדוֹת, וְאַחֵר כֶּף בְּסוֹף הַמַּעֲשֵׂה גַם כֵּן נִתְהַוָּה יֵשׁ, הוּא הַמַּעֲשֵׂה עֲצוּמוֹ, שֶׁהַחֲכָמָה שׁוֹרָה בּוֹ, מְכִיּוֹן שְׁעִיקָר תְּכִלִּית כּוֹנֵת הַבְּרִיאָה שֶׁהִיא הַחֲכָמָה הִיא גִּלּוּי מַלְכוּתוֹ יִתְבַרֵךְ בְּבַחֲנֵינֵת מַעֲשֵׂה, הַיְיִנו עַל יְדֵי הַצְּדִיקִים הָעוֹשִׂים מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפִי שְׁעֵלָה בְּחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה שֶׁהִיא כּוֹנֵת הַבְּרִיאָה, וְעַל יְדֵי זֶה חוֹזְרִים וְעוֹשִׂים מֵאִ"ן י"ט. נִמְצָא כִּי הַחֲכָמָה הִיא עוֹשֶׂה הַכֹּל. וְזֶהוּ שְׁכָתוֹב כָּלִם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתָ, כִּי מִכַּח הַחֲכָמָה שְׁעֵשָׂה אֶת הַכֹּל לְאִין, וְעַל פִּי לְשׁוֹן הַפְּסוּק הַנִּזְכָּר "וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא", תִּמְצָא, כְּלוֹמֵר שֶׁמִּמְצִיאָה אֶת הַכֹּל, כְּנִזְכָּר.

וְלִבְאָר הַעֲנִין יוֹתֵר נֵאֱמָר כִּי הַחֲכָמָה נִקְרָאת כִּי"ח מ"ה (זוהר צו כח.), שֶׁהוּא מ"ה הַחֲדָשׁ שֶׁמ"ה הַמְּחֻדָּשׁ וּמִתְקַן כָּל יוֹם מְחֻדָּשׁ אֶת הַכֹּלִים שֶׁל שְׁבַעַת הַמִּיּוֹדוֹת שֶׁנִּשְׁבְּרוּ כְּנִזְכָּר בְּפִרְשַׁת שְׁבַעַת מַלְכֵי אֲדוּם, וְהִטְעַם שֶׁהוּא מִתְקַן מְכִיּוֹן שְׁלֵא הִיָּה בּוֹ שׁוּם שְׁבִירָה, שֶׁלֵּא שִׁיךְ בּוֹ שְׁבִירָה כֹּל, כִּי הַשְּׁבִירָה שִׁיךְ רַק בְּדָבָר שֶׁהוּא 'ש' וְלֹא בְּדָבָר שֶׁהוּא 'אִין' כִּיּוֹן שֶׁהָאֲחָדוֹת שֶׁהִיא אֹר אִין סוֹף מֵאִירָה בּוֹ, וְהַדְּבָרִים עֲמָקִים הֵמָּה, וְאִי אֶפְשָׁר לְפַרְשֵׁם.

וְהִנֵּה מ"ה הַחֲדָשׁ שֶׁמִּתְקַן אֶת כָּל הַמִּיּוֹדוֹת הוּא בְּחִינַת יְסוּד שִׁישׁ בּוֹ כַּח לַעֲלוֹת עַד הַדְּעַת מְכַח שִׁישׁ בּוֹ הָאֵרָה מְכַח הַאִין, וְלִהְשִׁפִיעַ מִן הַמוֹחִין עֲלִיוֹנִים לְתַחֲתוֹנִים מְכַח שְׁעוּלָה לְמַעֲלָה וּמִקְשֵׁר עֵימּוֹ אֶת כָּל הַסְּפִירוֹת וְהֵם מְקַבְּלִים שִׁפְעַ מִהַמוֹחִין הָעֲלִיוֹנִים, כְּמוֹ שְׁאִיתָא בְּכַוְנַת הַלּוּלָב (שְׁעַר הַכּוֹוֹנוֹת לַחַג הַסּוּכוֹת דְּרוֹשׁ ה') שֶׁלְקִיחַת הַלּוּלָב וְנִעְנְוָנוּ מוֹרָה עַל הַפְּעוּלָה הַפְּנִימִית שֶׁנִּפְעֵלֶת עַל יְדֵי מְצוּוֹה זוֹ, שֶׁהִיא הַתְּעוּרֹרָתָהּ שֶׁל מִידַת הַיְסוּד הָעוּלָה לְשׁוֹרֵשׁ כָּל הַמִּיּוֹדוֹת שֶׁהוּא הַדְּעַת, שֶׁאִז הִיא מְמַשִּׁיכָה מִשֶּׁם שִׁפְעַ לְכָל הַמִּיּוֹדוֹת.

וְהוּא הַמַּחְבֵּר אֶת הַכֹּל מ"ה הַחֲדָשׁ שֶׁהִיא הַנְּהַגַת הַיְסוּד, וְהִיא מֵאִירָה גַם בְּסִפְרֵי תַּפְאֵרֶת הַיְסוּד, הִיא הַנְּהַגַת

הַחִיבוּר וְהַיְחוּד, כִּי יְסוּד וְתַפְאֵרֶת חֵד הֵם, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' כֵּט יא) 'כִּי כָל בְּשָׂמִים וּבְאָרְצֵי, וּמִתְרַגְמֵינֵין דְּאָחִיד בְּשָׂמִיא וּבְאָרְעָא וּמִכָּאן אֲנוּ לּוֹמְדִים כִּי הַנְּהַגַת הַתְּכַלְלוֹת הַמִּיּוֹדוֹת הַמְּכוּנָה 'כִּי כָל' הִיא בְּשָׁנֵי בַחֲנִינוֹת, הָאֲחַת - בְּשָׂמִיא הַיְיִנוּ בְּשָׂמִים הוּא הַתְּפָאֶרֶת הַנִּקְרָא יַעֲקֹב וְהַמְּכוּנָה 'שָׂמִים' בְּכָל מְקוֹם (זוה"ק בְּרֵאשִׁית רַנּוּ; עֵץ חַיִּים שְׁעַר מוֹח פֶּרֶק ג'), שֶׁהוּא הַמַּחְבֵּר וּמְכַרֵּיעַ בֵּין חֲסֵד וּגְבוּרָה וּבַחֲנִינַת יְסוּד הִיא הַמְּשַׁכָּה שֶׁל תַּפְאֵרֶת שְׁשִׁינֵיהֶם כְּעֵין מִידָה אַחַת הֵם, לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַחֲכָמָה לְמִיּוֹדוֹת עַל יְדֵי הַדְּעַת שֶׁהִיא הַהִתְקַשְׁרוֹת לְחֲכָמָה וְעַל יְדֵי זֶה לְקַשֵּׁר אֶת כָּל הַסְּפִירוֹת.

לְכָף נִקְרָא יַעֲקֹב שֶׁהִיא מְרַכְבָּה לְמִידַת הַתְּפָאֶרֶת, בְּרִיחַ הַתִּיכּוֹן עַל שֵׁם הַיְוִיִּת בְּבַחֲנֵינֵת 'עֲמוּד הָאֲמֻצָּע' הַמְּחַבֵּר וּמְקַשֵּׁר בֵּין כָּל הַמִּיּוֹדוֹת וְאִפִּילוֹ בֵּין חֲסֵד וּגְבוּרָה הַמְּתַנַּגְדִּים זֶה לְזֶה, בְּרִיחַ הוּא אוֹתִיּוֹת חִיבּוּר, שִׁישׁ בּוֹ מְכוּחַ הַחֲכָמָה שֶׁמְשַׁלְבֵת בֵּין הָאַרְבַּעַת יְסוּדוֹת וְהִיא מְשַׁלְבֵת גַּם כֵּן בֵּין הַחֲסֵד לְהַגְבוּרָה מְכַח הָאֵרָה זֹאת. וְהַיְיִנוּ שְׁבַחֲנֵינֵת 'חֲכָמָה' הִיא הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל מִידַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ שֶׁהִיא תַּפְאֵרֶת, שְׂכַל מְהוּתָהּ הִיא מִידַת 'מָה' וְאִין - הָאֵרֶת הַחֲכָמָה, וְיַעֲקֹב אֲבִינוּ הַחֲזִיק בָּהּ מְכַח גּוֹדֵל הַבִּיטוּל וְהִירָאָה, מְכַח הַדְּעַת שֶׁהִשִּׁיג אֶת בִּיטוּלָהּ שֶׁל הַבְּרִיאָה לְגַבֵּי כַח הַשִּׁי"ת הַמְּחִיָּה וּמְהוּוֹה אוֹתָהּ בְּכָל עֵת וְשַׁעָה, וְעַל יְדֵי הַמְּשַׁכָּת כַּח זֶה שֶׁל תַּפְאֵרֶת שֶׁהִיא 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְאֵר' הַנּוֹבַע מְכַח הַכְּרָה זֹאת שֶׁאִין לְנִבְרָא כָּל עֲנִין וְתַכְלִית כִּי אִם לְפָאֵר אֶת קוֹנוֹ וְלִהְתַּכַּלֵּל בְּאוּרוֹ, נִעֲשֵׂה הַתְּכַלְלוֹת בֵּין הַמִּיּוֹדוֹת.

וְכִן כְּתוּב 'כִּי יַעֲקֹב בְּחָר לוֹ יָה' (תְּהִלִּים קֵלֶה ד), שִׁיעֲקֹב הוּא גַם כֵּן בַּחֲנִינַת הַדְּעַת הָעֲלִיוֹן הַמְּחַבֵּר בֵּין חֲכָמָה לְבִינָה הַמְּכּוּנִים ' (חֲכָמָה ה') (בִּינָה). וְכֵן 'וַיְבַרַח יַעֲקֹב' (הוֹשֵׁעַ יב יג), הַכֹּל הוּא לְשׁוֹן חֲבֵר, שֶׁהוּא הַמַּחְבֵּר בְּנִשְׁיָקִין הָעֲלִיוֹנִים קְדִישִׁין וַיְחוּד זֶה בֵּין הַחֲכָמָה לְבִינָה שֶׁמִּתְדַּבְּקִים רוּחָא בְּרוּחָא הַמְּשַׁפִּיעַ וְהַמְּקַבֵּל לְהִתְדַּבֵּק בְּפְנִימִיּוֹת הַמְּחַשְׁבָה, נִקְרָא 'זִיוֹג דְּנִשְׁיָקִין'.

וְכֵן יוֹסֵף, שֶׁהוּא מִדַּת הַצְּדִיק מִידַת הַיְסוּד הַמְּקַשֵּׁר אֶת כָּל הַמִּיּוֹדוֹת וְהַמְּכּוּנָה 'צְדִיק יְסוּד עוֹלָם', נֵאֱמָר בּוֹ (בְּרֵאשִׁית מֵא א) 'וְעַל פִּיךָ יִשְׁק' וְגו' מִלְשׁוֹן נִשְׁיָקִין, שֶׁהוּא הַיְחוּד הַנִּזְכָּר. וְזֶהוּ מַה שְׁכָתוֹב (שֵׁם לז ב) 'אֵלֶּה תְּלֻדוֹת יַעֲקֹב, וְאִמְרוּ רַז"ל (מְדֻרָשׁ רַבָּה פֶּד ז) שֶׁהִיָּה דוּמָה לוֹ, וּמָה שְׁאֵרְעַ לְזֶה וְכו', וְהַכּוֹוֹנָה שֶׁהַכֹּחַ הַפְּנִימִי שֶׁל מִידַת יַעֲקֹב שֶׁהִיא הַדְּעַת' כְּלוֹמֵר הַהִתְקַשְׁרוֹת לְיַדֵּיעָה הַנְּמַשְׁכָּת מְכַח שְׂכַל הַחֲכָמָה' בְּאוֹפֵן מוֹחֲשִׁי, וְהַמֵּאִיר בְּכָל תּוֹקְפוֹ גַם בְּתוֹךְ הַמִּיּוֹדוֹת שֶׁבֵּהֶם הָאֵרֶת הַחֲכָמָה' מוֹעֵטֶת יוֹתֵר וּמְכוּסָה יוֹתֵר, נְמַשְׁכָּת גַּם כֵּן לְמִידַת יוֹסֵף הַכּוֹלֵלֶת אֶת כָּל הַמִּיּוֹדוֹת עַל יְדֵי הַדְּעַת, אֲלֵא שִׁיעֲקֹב אֲבִינוּ הוּא הַמְּמַשְׁיךְ אֶת הַשִּׁפְעַ לְמַעֲלָה בְּמִדּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, וְיוֹסֵף אֲבִינוּ הוּא הַמְּמַשְׁיךְ אֶת הַשִּׁפְעַ לְמַטָּה לְסִפְרֵי הַמְּלֻכוֹת' דְּהַיְיִנו לְכָל הָעוֹלָמוֹת הַתַּחֲתוֹנִים, נִמְצָא כִּי כ"ח מ"ה שֶׁהוּא צְדִיק יְסוּד עוֹלָם, הוּא הַמַּחְבֵּר הַכֹּל וְהַנְּהוֹה אוֹתָם.

וַיְדוּעַ כִּי הַיְסוּד נִקְרָא בְּקָר', מִשׁוּם שֶׁעַל יְדוֹ

נִמְשַׁךְ הַשִּׁפְעַ לְעוֹלָם, שֶׁהוּא פְּעוּלָתָהּ שֶׁל מִידַת הַחֲסֵד. וְהֵגַם שְׁהַבְּקָר הוּא מְכַנָּה לְמִדַּת הַחֲסֵד הַמְּתַגַּלָּה בְּכָל בּוֹקֵר שֶׁהוּא זְמַן הַתְּנוּצְצוֹת מִידַת הַחֲסֵד, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב (בְּרֵאשִׁית כב ג) 'וַיִּשְׁכֵּם אֲבָרְהָם בְּבֹקֵר' שְׁמִידַת אֲבָרְהָם אֲבִינוּ שֶׁהִיא מִידַת הַחֲסֵד מִתְעוּרֹרֶת מְדִי בּוֹקֵר בְּעֵלּוֹת הַשַּׁחַר, עִם כָּל זֶה בֵּיּסוּד נִתְגַּלּוּ הַחֲסֵדִים וְעַל יְדוֹ הֵם נִמְשָׁכִים לְעוֹלָם זֶה, כְּמוֹ שְׁאִיתָא בְּכַוְנַת (פְּרִי עֵץ חַיִּים שְׁעַר הָעֵמִידָה פֶּרֶק כ) חֲסֵדִיךָ, שְׁמִידַת הַיְסוּד אוֹסֵפֶת אֶת כָּל הַחֲמֻשָּׁה חֲסֵדִים, שֶׁהִיא הָאֵרָה הַנְּמַשְׁכָּת מִהַדְּעַת הַנִּקְרָא "חֲסֵדִים שְׁבַדְעַת", וְהַיְיִנו הֵרֵת יַדֵּיעַת אֲלֻקוֹת כְּפִי שֶׁמִּתְפַּשְׁטֵת בַּחֲמֻשַׁת מִיּוֹדוֹת חֲסֵד גְבוּרָה תַּפְאֵרֶת נְצַח הוּד יְסוּד, וְכִשְׁהֵם מִתְפַּשְׁטִים עַד הַיְסוּד הוּא מְגַלָּה אוֹתָם, וְשֵׁם הַתְּגַלּוּתָם הִיא בְּהַרְחַבָה גְדוּלָה וּבְהֵאֲרָה עֲצוּמָה.

לְכָף אֵמָר בְּתַחֲלָה 'בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, שֶׁהוּא מִדַּת יַעֲקֹב שֶׁהִיא הַמְּשַׁכָּת הַדְּעַת לְיַחֵד בֵּין חֲסֵד וּגְבוּרָה (וְהִיא פְּעוּלַת מִידַת תַּפְאֵרֶת), וְעַל יְדוֹ תַּחֲלַת הַתְּעוּרֹרָתָהּ שֶׁל מִידַת הַיְסוּד שֶׁהִיא הַהִתְקַשְׁרוֹת הַכֹּלִית, וְאַחֵר כֶּף אֵמָר 'בְּהִיַת הַבְּקָר', שֶׁהוּא מִדַּת יוֹסֵף, סִיּוּמָא דְּגוּפָא מִידַת הַיְסוּד שְׁעַל יְדֵהּ הַשְּׁלַמַת הַמְּשַׁכָּת מִידַת הַחֲסֵד לְעוֹלָם, בְּכַדֵּי שִׁיּוּכּוֹ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר נִתְּנָה בְּיָמֵינוּ וּבְאֵשׁ, שֶׁהֵם חֲסֵד וּגְבוּרָה שְׁנִיתָנָה בְּאַהֲבָה וִירָאָה, וְהוּא הַדְּעַת הַנְּמַשְׁכָּת עַל יְדֵי מִידַת תַּפְאֵרֶת שֶׁהִיא הַכּוֹוֹנָה לְפָאֵר אֶת הַקֵּב"ה שִׁיאֲמַר עֲלֵינוּ 'יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְאֵר' (יִשְׁעִיָה מֵט ג), הַמְּכַרֵּיעַ וְהַמְּמַצֵּעַ בְּיַנְיָהֶם וְנִתְהַוָּה הַחֲבִירוֹ בְּיַנְיָהֶם לְהִיּוֹת מְצִיאוֹת אַחַת הַמְּתַכַּלֵּל בְּאוּרֵי אִין סוֹף שְׁבַתוֹרָה. וּבְזֶה מִתּוֹרֵץ הַקּוּשִׁיא שֶׁהַקְּשָׁה לְמָה הַקְּדִים תִּיבּוֹת 'בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי' לְתִיבּוֹת 'בְּהִיּוֹת הַבּוֹקֵר', שֶׁלְפִי הַסְּבָרָה הַפְּשׁוּטָה הִיָּה לוֹ לּוֹמֵר בְּהִיפֵךְ, וְהַיְיִנו מְכִיּוֹן שֶׁהַמִּידָה הַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא תַּפְאֵרֶת הִיא הַמְּמַשִּׁיכָה אֶת הַשִּׁפְעַ אֶל 'הַבּוֹקֵר' שֶׁהוּא כִּיּוֹנֵי לְמִידַת הַיְסוּד, וְעַל יְדֵי כַּח הַחִיבוּר שְׁבַמִּיּוֹדוֹת אֵלוֹ הַכּוֹלֵלוֹת חֲסֵד וּגְבוּרָה, נִיתְנָה הַתּוֹרָה.

וְאַחֵר כֶּף מְכַח מִידַת הַיְסוּד יוֹרֵד הַשִּׁפְעַ אֶל בַּחֲנֵינֵת 'בְּמַדְבַּר', פְּרוֹשׁ כָּל הַשִּׁפְעַ נִתְנָה בְּעוֹלָם הַדְּבִירוֹ, הִיא הַשְּׁכִינָה, שֶׁמְצִיאָתָהּ הִיא כ"ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה הַמוֹצִיאִים מִהַכַּח אֶל הַפּוֹעֵל אֶת אֹר אִין סוֹף הַנְּמַשְׁךְ לְעוֹלָם, עַל יְדֵי מְצוּוֹת הַתּוֹרָה שֶׁהֵם מִיּוֹדוֹת אֲהָבָה וִירָאָה, וְעַל יְדֵי הַדִּיבּוּר הוּא נִמְשָׁךְ וְיוֹצֵא לְפּוֹעֵל, וְהוּא הַמְּקַבֵּל מֵהֵם מְכִיּוֹן שֶׁהוּא מְדֻרָּגָה תַּתְּאָה, מְדֻרָּגָה תַּחֲתוֹנָה הִיא סִפְרֵי הַמְּלֻכוֹת' הַמְּקַבְּלֵת מְכַח הַמִּיּוֹדוֹת, שְׂכַשְׁם שֶׁהַדִּיבּוּר מְקַבֵּל מְכַח הַמִּיּוֹדוֹת שֶׁבִּנְפֵשׁ וּמְגַלָּה אוֹתָם לַחוּץ בְּמֵאֲמַר הַמֶּלֶךְ הַנְּשַׁמְעַ לְעַבְדּוֹ, כֵּךְ דִּיבּוּר הַתּוֹרָה מְקַבֵּל וּמְמַשִּׁיךְ אֶת אֹר מְלַכֵּי הַמְּלֻכוֹת מְכַח הַמִּיּוֹדוֹת וְהַדְּרָגוֹת שְׁבַתוֹרָה וּמְגַלָּה אוֹתָם לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִעְשָׂה קוּמָה שְׁלֵמָה שֶׁנְּשַׁלְמַת הַתְּלַבְּשׁוֹת הַתּוֹרָה בְּאֲדָם, בְּבַחֲנֵינֵת אָדָם בְּעַל רַמ"ח אֵיבָרִים וְשִׁס"ה גִּידִים, וְהִיא שׁוֹרָה בְּקוּמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂכַל אֲבָר מֵאֲבָרֵיהֶם מְכוּוֹן כְּנִגַּד רַמ"ח מְצוּוֹת עֲשֵׂה וְשִׁס"ה מְצוּוֹת לֹא תַעֲשֵׂה.

